

วรรณคดีที่เกี่ยวข้อง

ประชากรไทยส่วนใหญ่ทำอาชีพกสิกรรมมาตั้งแต่สมัยโบราณ ดังนั้นสังคมไทยเน้นหนักทางกานเกษตรกรรม ซึ่งในสังคมเกษตรกรรมนี้บทบาทสตรีมักอยู่ในบ้านเป็นส่วนใหญ่ ตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัย เด็กหญิงทุกคนได้รับการอบรมเฉพาะงานการฝีมือและการช่าง แต่เมื่อถึงหน้าทำนาจะไปช่วยบุรุษทำนา เก็บเกี่ยว ตำและนวดข้าวด้วย พอหมดหน้านาสตรีก็กลับไปปฏิบัติกิจที่นับเป็นหน้าที่ของตนตามเดิม ส่วนบุรุษแยกไปทำงานอื่น แสดงว่าแท้จริงสตรีไทยได้บทบาทคู่เคียงกับบุรุษเสมอมาในการสร้างครอบครัว จึงมีสุภาษิตสมัยสุโขทัยกล่าวไว้ว่า "พอเสร็จหนานา ผู้หญิงทอนา ผู้ชายตีเหล็ก"¹ ในสมัยกรุงศรีอยุธยา การศึกษาของสตรีไทยคงเป็นไปเช่นเดียวกับสมัยกรุงสุโขทัย คืออยู่ปกครอง ไม้สนับสนุนให้เด็กหญิงเรียนรู้อ่านหนังสือ เพราะกล่าวเขียน "เพลงยาว" โต้ตอบกับบุรุษ² การศึกษาของเด็กหญิงก็มีเฉพาะการบ้าน การเรียนเย็บปักถักร้อย ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพียงอย่างเดียวคือเพื่อเตรียมเด็กหญิงสำหรับแต่งงานเพื่อเป็นแม่บ้านที่ดีของสามี มารดาจะอบรมบุตรหญิงให้เป็นภรรยาที่ดี รู้จักการปรนนิบัติให้เป็นที่พอใจของสามี มีความสามารถในงานครัว ดังในเสภาขุนช้างขุนแผน³ ได้กล่าวไว้ว่า

"เสน่ห์ปลายจวักไม่รู้จักทำ หลงไหลไม่ว่าน้ำจี้จี้จลาย"

ต่อมาในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ฐานะของสตรีไทยได้รับการยกย่องมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งเป็นระชนแรกที่ประเทศไทย

¹ ชาวสุโขทัย, นครสุโขทัย, (พระนคร : แพรวพินทยาและโอเคียนส์โตร์, 2496), หน้า 19.

² ดงวน อึ้งคง, สิ่งแรกในเมืองไทย, (พระนคร: แพรวพินทยา, 2502), หน้า 393.

³ ทอพระสมุควชิรญาณ, เสภาขุนช้างขุนแผน ฉบับทอพระสมุควชิรญาณ, (พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2493), หน้า 720.

มีความสัมพันธ์กับประเทศทางตะวันตกอย่างจริงจัง ตามทรงเห็นว่าสตรีควรจะเรียนรู้อักษร
และขนบธรรมเนียมราชการเช่นเดียวกับบุรุษ จึงได้ทรงจ้างสตรีมิชชันนารีเข้าไปสอนภาษาอังกฤษ
และวิชาอื่น ๆ นับเป็นครั้งแรกที่สตรีไทยได้ศึกษาภาษาอังกฤษ¹ นอกจากนี้ท่านยัง
ทรงประกาศพระราชบัญญัติผู้ขายเมีย เมื่อ พ.ศ. 2411 ว่า การที่กฎหมายยอมให้ผู้ขายเมีย
ได้เป็นเหมือนหนึ่ง "ผู้หญิงเป็นควาย ผู้ชายเป็นคน หายกษัตริย์ไม่ไต่ยกเสีย" และทรงห้าม
ผู้ขายเมีย ถ้าจะขายต้องให้เมียยินยอมก่อน² นอกจากนี้ท่านยังทรงเห็นว่าสตรีควรมี
สิทธิเลือกคู่ครองของตนเองด้วย

นอกจากเจ้านายผู้หญิงได้รับการศึกษาหาความรู้แล้ว หญิงชาววังอื่น ๆ ก็ได้มีโอกาส
ศึกษาบ้าง เช่น คุณหญิง เป็นคน คุณหญิง เริ่มเข้ามาศึกษาในพระบรมมหาราชวังตั้งแต่สมัยพระบาท
สมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว คุณหญิงมีความสามารถเป็นสตรีคนแรกที่สามารรถแต่งโคลงขาย
สามารถนำคำภาษาอังกฤษเข้ามาปะปนในคำประพันธ์ภาษาไทยได้ก็ด้วย จึงจะเห็นได้จาก
การเล่นสัปดาห์ บทหนึ่งที่คุณหญิงเล่นถวายพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่พระที่นั่ง
สราภรณ์³ ดังนี้

“สัปดาห์จันทรมุขหัดเล่น	ขยายเขยอนลับบุษกรุณถึงจร
มาละโลกแหล่งฟ้าไม้อาวรณ์	ถวายกรบุญออกฟอกศักดิ์ศักดิ์
แปลคำไทยว่าให้ก็ระฤกถึง	จะหมายเพียงบงกชบทสตรี
กระหม่อมขอเป็นข้าฝ่ายลี	หึงออกฟอกศักดิ์ถึงนิมทุกวันเอยา”

และในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวนี้เอง มีนักเขียนวิจารณ์ชื่อ
ท.ว.ส.วรรณคดี หรือ เทียนวรรณ ซึ่งกล่าวไว้ว่าเป็นบุคคลแรกที่กล่าวถึงการยกกระดาน

¹ สงวน อินทง, เรื่อง เกม, หน้า 396.

² วัฒนศิริ ชำนาญเวช, "ผู้หญิงกับกฎหมาย," จดหมายเหตุสมณสาสน์แห่งชาติ
๖ (เมษายน, 2516), 77.

³ คณะอาจารย์ภาษาไทย โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา, ประวัติวรรณคดีไทย 4
(พระนคร : โรงพิมพ์วิริยกิจ, 2495), หน้า 34.

ฐานะของสตรีไทย ท่านได้เสนอให้มีกฎหมายให้สามีภรรยาได้เพียงคนเดียว และให้ตั้งโรงเรียนสำหรับสตรีขึ้น โดยท่านกล่าวว่า

"ถ้าประเทศสยามเรา รัฐบาลตั้งใจประคับประคองผู้หญิงให้รุ่งเรืองก้าวหน้า ความรู้ที่จนมีคจามรู้เท่าบุรุษได้แล้ว พวกผู้หญิงไพร่พลเมือง และผู้หญิงศิษย์ครูก็จักพากันเปลี่ยนแปลงไปทาม ๆ กันทั่วประเทศ แม้ไม่ทั่วก็คงมาก ๆ คน"¹

ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ท่านทรงมีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงสถานภาพของสตรีไทยให้สูงขึ้น สตรีได้มีโอกาสออกงานสโมสรสันนิบาต ว่ายน้ำ มีการแต่งกายให้สวยงามไม่ใช่แบบธรรมดา

ในสมัยปัจจุบันบทบาทของสตรีไทยได้รับการสนใจมาก ถึงจะเห็นได้จาก การดำเนินการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 3 เกี่ยวกับปัญหาสังคม ในข้อที่เกี่ยวกับบทบาทของสตรีไว้ว่า "ปรากฏว่าสตรีชนบทและแรงงานสตรียังมีระดับการศึกษาต่ำ ทั้งมีรายได้และความมั่นคงในการทำงานต่ำกว่าชาย สตรีมีบุตรมากยังขาดสวัสดิการและมีการวางแผนครอบครัว สตรีในเมืองทั้งในส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ได้มีส่วนร่วมในกลุ่มกิจการช่วยเหลือสังคมกันต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก แต่ขาดความสนับสนุนรับรองให้กำลังใจสมควร"²

จากเท่าที่กล่าวมาแล้วนี้จะเห็นได้ว่าบทบาทสตรีไทย เริ่มพัฒนาตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัย โดยได้รับการส่งเสริมและสนใจมากขึ้นเป็นลำดับ ประกอบกับปัจจุบันสังคมไทย เริ่มตื่นตัวทางด้านอุตสาหกรรม รมมากขึ้น และอิทธิพลจากอารยธรรมตะวันตกทำให้ค่านิยมในสังคมเปลี่ยนแปลงตาม ความคิดเห็นของบุคคลในสังคมตอบทบาทของสตรีก็ได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ถึงจะ

¹สงบ สุวีริยาธรรม, เหี้ยมบรรณ (พระนคร : สุวีริยาธรรม, 2510), หน้า 17/4.

²สำนักนายกรัฐมนตรี, แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 3 พุทธศักราช 2515 - 2519. (พระนคร : โรงพิมพ์สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี, 2515), หน้า 374.

เห็นได้จากผลการศึกษาวิจัยของกัสกิน (Guskin) โด่เ่กษากาณิษเฒทางอาชีพ พยวามักศึกษาไทย ทั้งชายและหญิงต้องการทำงานเพื่อมีส่วนร่วมในงานของชาติ มีความเต็มพ้องกันว่าสตรีควรมี งามอาชีพโดยไม่คำนึงถึงว่าแต่งงาน แม่แคววกับบุตรหรือไม่ก็ตาม นักศึกษาไทยมัจจุบับเ่กความ สม่ใจเรื่องการสมรสและชีวิตครอบครัวมาก โดยที่นักศึกษามส่วนใหญ่เ่กความรักเป็นปัจจัยสำคัญ ของชีวิตสมรสที่เป็นสุข นักศึกษามส่วนมากมีความเห็นว่าการจะสมรสเมื่อมีอายุระหว่าง 25 ถึง 30 ปี นักศึกษาชายเ่กการคุมครองที่มีอายุและการศึกษาค่ากว่า ซึ่งตรงข้ามกับนักเ่กษา หญิง นอกจากนั้นนักศึกษามชายมีความเห็นวว่า เมื่อแต่งงานแล้วคู่สมรสควรแยกมาอยู่ต่างหาก โดยที่สามีเป็นหัวหน้าครอบครัว หาเงินมาเลี้ยงครอบครัว ภรรยาทำหน้าที่เป็นแม่บ้านและ รับผิดชอบดูแลทุกข์สุขของคนในครอบครัว¹

ลัควาลย์ วรรณจำรัส ศึกษาพบว่าบุรุษวามหน้าที่เป็นหัวหน้าครอบครัว แต่ไม่ใช่วุฒี่ มีความสำคัญที่สุดเ่กในครอบครัว เพราะการออกความเห็นต่าง ๆ ไม่ใช่เป็นของหัวหน้าครอบครัว คนเ่กียว ส่วนความรับผิดชอบการเ่กในครอบครัว ความทุกข์สุขเป็นหน้าที่ของสตรีโดยตรง และนอกจากนี้ยังเห็นว่าสตรีควรรอกไปทำงานนอกรบ้าน เพราะสภาพของเศรษฐกิจและสังคม ในปัจจุบันเปลี่ยนไป²

เ่กเกี่ยวกับบทบาทของสตรีไทยกันต่าง ๆ สุชาดา สีสุมบุตร ทำการเ่กเ่กพบวว่า เ่กเ่กวัย รุบหญิงมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของสตรีไทยว่าสตรีควรรศึกษามจนจบชั้นอุดมศึกษา อาชีพควร เ่กเหมาะสมที่สุด สตรีควรรเ่กรับสิทธิและโอกาสเป็นหัวหน้างานและตำแหน่งทางการเมืองบาง ส่วนรับการวางคนในสังคมสตรีควรรทำตัวอ่อนหวาน เ่กเรียบร้อยคอกนทุกชั้น แต่งกายเ่กเหมาะสม กับบุคลิกภาพและวัยตามสถานะของคน ในการเ่กเ่กเ่กกับเพศตรงข้ามไม่ควรรไปเ่กเ่กเ่กเ่ก

¹Allen E. Guskin, Changing Value of Thai College Student, (Bangkok : Faculty of Education, Chulalongkorn University, 1964), pp. 24 - 56, 86 - 106.

²ลัควาลย์ วรรณจำรัส, "ทัศนคติและความสมใจของนักศึกษาที่มีครอบครัวครอบครัว," (วิทยานิพนธ์การศึกษาระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2505).

ส่วนในครอบครัว บุรุษและสตรีควรมีความเห็นร่วมกันในการรับผิดชอบในครอบครัว และหน้าที่สำคัญของภรรยาที่รับผิดชอบดูแลทุกข์สุขของครอบครัว เขาใจใส่ได้ได้รับความสุข นอกจากนี้เด็กวัยรุ่นหญิงยังมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานะของสตรีในปัจจุบันว่า สตรีเป็นเพศที่ทำประโยชน์แก่สังคมไ้มาก แต่เสียเปรียบบุรุษทั้งในด้านธรรมชาติและสังคม ถึงแม้ว่าจะมีหน้าที่ต่าง ๆ มากกว่าบุรุษ ถูกควบคุมไม่มีอิสระภาพ และมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานะของสตรีในอนาคตว่าสถานะของสตรีกำลังดีขึ้นเรื่อย ๆ ได้รับความสำคัญมากขึ้นทุกด้าน และกำลังได้รับความเห็นใจยกย่องมากขึ้น¹

อุไร สังขพันธ์ ใ้ทำการศึกษาพบว่า เด็กวัยรุ่นชายมีความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะสตรีที่ตนจะเลือกเป็นคู่ครองคือสูงภาพ อ่อนหวาน นุ่มนวล และเอาใจใส่การบ้านการเรือน บุรุษต้องเป็นหัวหน้าครอบครัว และเป็นผู้นำครอบครัว ส่วนการยอมรับบุตรมีค่าไม่ควรเป็นหน้าที่ของแม่บ้านฝ่ายเดียว²

วรรณคดีที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ในต่างประเทศ เอ็ดเวิร์ด (Edward) ใ้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องกานิยมทางค่านิยมธรรม และการตัดสินใจในบทบาทของสตรีที่มีการศึกษา จากการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญต่อการวางโครงการชีวิต³ ประเภทคือ การสมรส การประกอบอาชีพ และการประกอบอาชีพหลังจากการสมรส ซึ่งไม่แตกต่างกัน ส่วนค่านิยมทางวัฒนธรรมอื่น ๆ เช่น การคบเพื่อนต่างเพศ แลกต่างกันไปตามการตัดสินใจของตนเอง³

¹ สุชาภา สัตบุทร, "การศึกษาความคิดเห็นของ เด็กวัยรุ่นหญิง เกี่ยวกับบทบาทของหญิงในสังคมปัจจุบัน," (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2509).

² อุไร สังขพันธ์, "การศึกษาความคิดเห็นของ เด็กวัยรุ่นชายเกี่ยวกับบทบาทของชายในสังคมปัจจุบัน," (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2509).

³ Carl N. Edward, "Cultural Values and Role Decision : A Study of Educated Women," Journal of Counseling Psychology, XVI (1969), 36-40.

อาร์เทอร์ (Margaret Helen Arter) ได้ทำการวิจัยเรื่องบทบาทของสตรีในการบริหารมหาวิทยาลัยของรัฐ และวิทยาลัยแลนด แกรนท์ (State University and Land Grant College) โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อที่จะประเมินบทบาทของสตรีในการบริหารสถาบันการศึกษาชั้นสูง ผลการวิจัยพบว่ามีแนวโน้มแสดงให้เห็นว่าสตรีจะได้รับตำแหน่งบริหารชั้นสูงมากขึ้น ข้าราชการในมหาวิทยาลัยของรัฐ และวิทยาลัยแลนด แกรนท์สนใจที่จะเลือกสตรีทำหน้าที่บริหาร ส่วนตำแหน่งต่าง ๆ และเงินเดือนที่สตรีจะได้รับในการทำหน้าที่บริหารชั้นสูงขึ้นอยู่กับความสามารถและหน้าที่ของตำแหน่งนี้ ๆ¹

จากการวิจัยต่าง ๆ ทั้งที่ทำในประเทศและต่างประเทศสรุปผลให้ความบทบาทของสตรีในปัจจุบันได้วิวัฒนาการไปเรื่อย ๆ สตรีไทยได้รับสิทธิและหน้าที่มากขึ้น บทบาทของสตรีไทยก็ได้มีการเปลี่ยนแปลงเรื่อยมา ยากที่สตรีไทยจะหามาตรฐานเป็นเกณฑ์ในการประพฤติปฏิบัติ การศึกษาส่วนมากเป็นการเปรียบเทียบความคิดเห็น ทักษะ และค่านิยมของสตรีเปรียบหรือบุคคลอื่น ยังไม่มีผู้ศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นจากบุคคลต่างอาชีพเลย ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาความคิดเห็นของบุคคลในอาชีพต่าง ๆ เพื่อหาข้อสรุปเกี่ยวกับบทบาทของสตรีไทยในด้านต่าง ๆ เพื่อจะได้นำมาถึงความคิดเห็นที่สอดคล้องกันของบุคคลในอาชีพดังกล่าว อาจเป็นแนวทางนำไปเป็นเกณฑ์ปฏิบัติกันต่อไป

¹ Margaret Helen Arter, "The Role of Women in Administration in State University and Land-Grant College," Dissertation Abstract, X (1972), 5592A.